

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Adam Škrhák

Role veřejného ochránce práv v zabezpečovací detenci

Bakalářská práce

Olomouc 2023

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Role veřejného ochránce práv
vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.*

V Brně dne 24. února 2024

.....

Adam Škrhák

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své bakalářské práce JUDr. Olze Rosenkranzové, Ph.D. za cenné rady, vstřícnost a odborné vedení při vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	5
1. Institut veřejného ochránce práv	6
1.1 Charakteristika veřejného ochránce práv	6
1.2 Obsah činnosti veřejného ochránce práv	8
1.3 Zákonná ustanovení	10
1.3.1 Obecné vymezení činnosti a působení dle zákona	10
1.3.2 Ustanovení do úřadu veřejného ochránce práv	13
1.4 Přiblížení kompetencí veřejného ochránce práv se zaměřením na zabezpečovací detenci 17	
2. Činnost veřejného ochránce práv v oblasti zabezpečovacích detencí	20
2.1 Vývoj kontroly v zabezpečovacích detencích	20
2.2 Přínos veřejného ochránce práv v zabezpečovacích detencích	24
2.2.1 Přínos VOP v zabezpečovacích detencích pro cizince	24
2.2.2 Přínos VOP v prostředí policejních cel	28
2.2.3 Přínos VOP v zabezpečovacích detencích pro vězně	30
Závěr	36
Použité zdroje:	38
Abstrakt	41

Úvod

Činnost veřejného ochránce práv představuje důležitou součást demokratické společnosti. Možnost zajistit občanům nezávislé zhodnocení situace, v nichž potenciálně došlo k porušení jejich práv, podporuje důvěru občanů v demokratické zřízení a v možnost bránit se proti nespravedlivému zacházení. Zároveň však bývá pravomoc ombudsmana nezářídka přeceňována a občané nemají přesnou představu o oblastech, v nichž jim může ombudsman pomoci. Instituce ombudsmana si však za osmnáct let své existence vydobyla respekt i uznání napříč mnoha státními i nestátními organizacemi, nad nimiž má ombudsman pravomoc dohledu, kontroly či monitoringu.

Následující práce se zaměřuje na roli veřejného ochránce práv v institucích zabezpečovací detence. Ombudsman má v současné době právo provádět kontrolu v jakékoliv státní či nestátní organizaci, v níž jsou umístěny osoby omezeny na svobodě z důvodu rozhodnutí soudu nebo z důvodu závislosti na péči druhé osoby. V zabezpečovacích detencích, zejména ve věznicích, policejních celách či zařízeních pro cizince pobývající na území České republiky nelegálně, však existuje zvýšené riziko zneužití moci ze strany dozorců a dalších pracovníků daných zařízení. Ti na své svěřence pohlížejí jako na osoby s kriminální minulostí, u nichž může být porušení jejich práv snadno odůvodnitelné. Kontrolní návštěvy a pravidelný monitoring situace v těchto zařízeních je proto velmi důležitý.

Primární cíl této práce spočívá ve vymezení přínosu činnosti veřejného ochránce práv v oblasti dodržování práv osob ve výše uvedených typech zabezpečovacích detencí. Cíl práce bude naplněn na základě analýzy dostupných výročních zpráv z let 2015 až 2022, a deskripci dosažených zlepšení. Sekundární cíl práce je zaměřen na charakteristiku instituce veřejného ochránce práv, na rozsah jeho kompetencí a na průběh jeho činnosti při řešení konkrétního podnětu. K naplnění tohoto cíle budou využity informace z webových stránek veřejného ochránce práv a taktéž odborná literatura, pojednávající o tomto tématu. Obsahově může práce posloužit jako zdroj informací především pro občany i pro odbornou veřejnost, která potřebuje získat informace o činnosti tohoto institutu či o způsobu, jakým může veřejný ochránce práv pomoci zajistit dodržování lidských práv v konkrétních případech.

1. Institut veřejného ochránce práv

Veřejný ochránce práv představuje subjekt, o němž se vede mnoho diskusí. Je nepochybné, že vznik funkce ombudsmana byl podpořen mezinárodními dohodami, z nichž České republice vyvstává povinnost zajistit nezávislý dohled nad činností jednotlivých orgánů státní správy, jejichž působení by mohlo narušit dodržování lidských práv jednotlivců. Následující kapitola je zaměřena na stručnou charakteristiku instituce veřejného ochránce práv, na rozsah pravomocí, kterými tato instituce disponuje, i na právní ustanovení, které činnost této instituce upravují.

1.1 Charakteristika veřejného ochránce práv

Ombudsman neboli veřejný ochránce práv představuje osobu, jejíž postavení a rozsah pravomocí se v průběhu posledních patnácti let vyvíjí. V obecném hledisku zastává ombudsman pozici zprostředkovatele mezi občany a jejich zájmy a působením státních institucí, jež mají tyto zájmy uspokojovat. Přesné zaměření jeho činnosti však není jasné. Svým působením může vykonávat dohled nad činností vládních činitelů a poukazuje na nedostatky, které mohou činitelům veřejné správy bránit ve výkonu práva. Jiný pohled na funkci ombudsmana vnímá jeho pozici jako právníka občanů, který pomáhá jednotlivcům domoci se svých práv a vymezit se vůči nesprávnému postupu úřadů. Ombudsmanův přístup k řešení konkrétních problémů je vždy neformální, ale za to je přístupnější občanům, než postup běžnou právní cestou. Mnoho občanů se na jeho úřad obrací také na základě nulového poplatku za podání podnětu a jeho následné prošetření. Od veřejného ochránce práv občané očekávají, že on sám či zaměstnanci, kteří jsou pod veřejným ochráncem práv zaměstnání, budou schopni zasáhnout v případě *„jakýchkoli zásahů do práv a zájmů. Existují tendence nepovažovat ombudsmana za instituci, která má jednat pouze v případech porušení základního práva, ale jako instituci, která má zkoumat činnost státních orgánů i ve smyslu účelnosti.“*¹ Nežádá se proto stává, že jsou pravomoci ombudsmana z pohledu občanů přeceňovány.

¹ SZÉKELY, László. Úloha ombudsmana ve společnosti. In: ZDRAŽILOVÁ, Petra, KRIŠOVÁ, Dagmar. 15 let činnosti veřejného ochránce práv. Sborník z mezinárodní konference. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2015. ISBN 978-80-87949-21-4, s. 16.

Požadavek dozoru nad činností veřejné správy a určitá forma úsilí o ochranu ústavního práva zařazuje ombudsmana mezi politické činitele. Do své funkce je volen zástupci parlamentu, aktivně se zapojuje do veřejného života, vydává stanoviska v podobě písemných i ústních zpráv k jednotlivým společenským událostem, a svým přístupem se podílí na formování společenského názoru na fungování státní správy. Ombudsman však není aktivně činným politikem ve smyslu utváření politického prostředí a možnosti ovlivnit legislativní procesy. Základním rámcem, v němž se ombudsman v rovině práva pohybuje, je Ústava. V politicky citlivých případech může vyjádřit své stanovisko, nedisponuje však právní mocí k jejich aktivní změně. Ústavní právo omezuje možnosti projevu ombudsmana v jiné nežli teoretické rovině, přičemž jednou ze základních premis působení ombudsmana je zachování jeho politické neutrality. Ombudsman by měl být nositelem hodnot, nikoliv specifické politické příslušnosti. Cílem působení ombudsmana by mělo být obhájení hodnotových aspektů demokratické společnosti a jejich podpora ve společnosti i ve vztahu k jednotlivcům, kteří tuto společnost tvoří.²

Určitá nejasnost, která mezi občany v otázce pravomocí ombudsmana panuje, je dána taktéž okolnostmi vzniku této instituce. Historie institutu veřejného ochránce práv spadá do konce devadesátých let minulého století, kdy byla pozice ombudsmana v limitované podobě uzákoněna. Již v této době však byl skutečný rozsah pravomocí ombudsmana velmi omezen. Na základě inspirace severským modelem byla ombudsmanovi svěřena především ochrana jednotlivých občanů před nedostatečným fungováním státní správy a pochybeními jednotlivých úředníků. Od počátku jeho působení byla činnost ombudsmana zaměřena na dozor nad působením správních úřadů, bezpečnostních sborů a ozbrojených sil, přičemž ombudsman měl k dosažení svých cílů využívat především měkké pravomoci, tedy komunikaci.³ V případě, že komunikace nevedla k žádoucím výsledkům, ombudsman již nedisponuje dalšími prostředky, pomocí kterých by mohl dosáhnout cílené změny.

² SZÉKELY, László. Úloha ombudsmana ve společnosti. In: ZDRAŽILOVÁ, Petra, KRIŠOVÁ, Dagmar. 15 let činnosti veřejného ochránce práv. Sborník z mezinárodní konference. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2015. ISBN 978-80-87949-21-4, s. 17.

³ LANGÁŠEK, Tomáš. Role veřejného ochránce práv v oblasti lidských práv. In: ZDRAŽILOVÁ, Petra, KRIŠOVÁ, Dagmar. 15 let činnosti veřejného ochránce práv. Sborník z mezinárodní konference. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2015. ISBN 978-80-87949-21-4, s. 46

V rámci první novelizace, k níž došlo v roce 2006, nebyly pravomoci veřejného ochránce práv z hlediska možnosti bránit dodržování lidských práv nijak výrazně rozšířeny. Dodržování práv občanů či jejich ochrana spočívaly především v zamezení špatného zacházení, mučení či nelidského a ponižujícího trestání v institucích zřizovaných státem. Zároveň však byl ombudsmanovi umožněn vstup do „zařízení soukromé povahy (léčebny, nemocnice, ústavy, domovy důchodců) a vykonávání neohlášených systematických preventivních návštěv zařízení, v nichž jsou osoby omezeny na svobodě *de iure* nebo *de facto* v důsledku závislosti na poskytované péči.“⁴ Pozitivní odezva na působení prvního ombudsmana a jeho zástupkyně vedla ke zvýšení prestiže této pozice a k dalšímu rozšíření působení veřejného ochránce práv, částečně na základě požadavků vyplývajících z mezinárodních smluv. Ombudsman se mohl věnovat podnětům obsahujícím podezření z diskriminační činnosti či dohledu nad průběhem jednání s migranty a okolnostmi jejich vyhoštění. Tato oblast nepochybně padá pod agendu lidských práv, ombudsman tedy ovlivňuje také aplikaci národních i mezinárodních nařízení, sloužících k ochraně lidských práv. Dle zákona má ombudsman pouze přispívat k dodržování lidských práv, na základě síly své pozice však může výrazně ovlivnit způsob, jakým jsou lidská práva ve vybraných organizacích dodržována. Taktéž může v případě potřeby jednotlivé občany podpořit v jednání se zástupci institucí, kteří disponují právními prostředky k jejich obhajobě. Jedenkrát za čtvrt roku je ombudsman povinen předat zprávu o svém působení Poslanecké sněmovně, a jednou ročně pak sepsat souhrnnou zprávu o výsledcích svého působení, přičemž v těchto zprávách může ombudsman navrhnout postupy, které by mohly vést ke zlepšení situace v oblasti dodržování nejen lidských práv.⁵

1.2 Obsah činnosti veřejného ochránce práv

Ombudsman zahajuje svou činnost na základě přijetí podnětu k porušení práva v některé z uvedených oblastí. V určitých případech může ombudsman zahájit šetření

⁴ LANGÁŠEK, Tomáš. Role veřejného ochránce práv v oblasti lidských práv. In: ZDRAŽILOVÁ, Petra, KRIŠOVÁ, Dagmar. 15 let činnosti veřejného ochránce práv. Sborník z mezinárodní konference. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2015. ISBN 978-80-87949-21-4, s. 47

⁵ LANGÁŠEK, Tomáš. Role veřejného ochránce práv v oblasti lidských práv. In: ZDRAŽILOVÁ, Petra, KRIŠOVÁ, Dagmar. 15 let činnosti veřejného ochránce práv. Sborník z mezinárodní konference. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2015. ISBN 978-80-87949-21-4, s. 48-49.

také na základě vlastní iniciativy, pokud si je vědom, že některá z institucí porušuje práva občanů. Prvním krokem pracovníků úřadu v případě přijetí určitého podnětu je důkladné prošetření, zdali podnět spadá do oblasti působení ombudsmana, tedy zdali se podnět vztahuje na činnost institucí, vymezených v předchozí kapitole. Pokud je ombudsman schopen pomoci, je rozhodnuto o zahájení šetření získaného podnětu. Osoba, která podnět vnesla, je o počátku šetření písemně informována, a taktéž je v daném sdělení uveden seznam dokladů, které ombudsman k šetření podnětu vyžaduje. Zároveň se stěžovatel v rámci sdělení dozví, kterou instituci plánuje ombudsman v rámci šetření oslovit. Šetření může být zahájeno pouze tehdy, pokud ombudsman či jeho zástupce shromáždí všechny potřebné dokumenty a zkontaktuje vybrané úřady či instituce.⁶

Specifickým aspektem působení ombudsmana je jeho postavení zprostředkovatele mezi jednotlivými institucemi. V rámci šetření mají všechny oslovené orgány povinnost poskytnout součinnost s prováděným šetřením, bez ohledu na to, zdali byli jejich zástupci přímo osloveni, či zdali by měli na základě zprostředkovaného poskytování součinnosti překročit svou pravomoc, avšak zároveň nesmí porušit zákon v podobě zatajení informací či poskytnutím nepravdivých nebo neúplných informací. Pokud je zjištěno pochybení, ombudsman poskytne danému úřadu či orgánu 30 dnů na vyjádření.⁷

Při zjištění pochybení se od daného orgánu či úřadu očekává, že jeho pracovníci poskytnou stručný postup, vedoucí k nápravě stavu pochybení. V případě, že oslovený úřad žádné postupy k zajištění nápravy nenavrhne, případně ombudsman vyhodnotí navržená opatření jako nedostatečná, vytvoří ochránce práv vlastní postup, obsahující specifická opatření vedoucí k nápravě daného stavu. Pokud ani tento návrh není danou institucí akceptován, a šetřený úřad do 30 dnů nepotvrdí, že podle zasláného návrhu bude postupovat, má ombudsman právo informovat o této nedostatečné součinnosti nadřízený úřad či vládní činitele, případně též širší veřejnost, která může vůči nespolupracujícímu úřadu zaujmout stanovisko. Veřejný ochránce práv má také právo zjistit osobní údaje osob v úřadu, v němž došlo k pochybení, a v případě potřeby sdělit tyto údaje nadřízenému

⁶ Jak probíhá šetření? (online) Webové stránky Kanceláře ombudsmana, 2023. Dostupné z: [Jak probíhá šetření? | Ombudsman \(ochrance.cz\)](https://www.ombudsman.cz/jak-probihá-šetření/)

⁷ CHAMRÁTHOVÁ, Anna. Překryv působnosti veřejného ochránce práv a státního zastupitelství v oblasti kontroly detenčních zařízení. Rigorózní práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2019, s. 29-30

orgánu.⁸ Závěrem celého šetření je vypracování shrnující průběh a výsledky šetření, včetně míry součinnosti úřadu, který se dopustil pochybení, a specifických kroků, které byly podniknuty k nápravě nevyhovujícího stavu. V případě, že daný úřad nepochybil, je ombudsman povinen vydat sdělení odůvodňující daný závěr. Zpráva o výsledku šetření je určena nejen stěžovateli, ale též zástupcům každého úřadu, který byl do šetření zahrnut.⁹

V průběhu posledních let získával veřejný ochránce práv možnost působit v mnoha dalších oblastech a institucích, avšak i přesto se může stát, že daný podnět nelze zahrnout do působnosti ombudsmana. V případě, že daná stížnost nemůže být ombudsmanem přijata a vyřešena, poskytne kancelář ombudsmana písemné vysvětlení, z jakého důvodu se nemůže obdrženou stížností zabývat. Ombudsman má též právo zajistit medializaci daného případu, pokud rozhodne, že jiné způsoby řešení již nejsou možné a medializace by mohla pomoci motivovat daný úřad k nápravě pochybení. Medializace je zpravidla uplatněna v případě, že úřad není schopen či ochoten zajistit nápravu ani po uplatnění sankcí ze strany ombudsmana.¹⁰

1.3 Zákonná ustanovení

Následující kapitola je zaměřena na vymezení působnosti veřejného ochránce práv z hlediska zákonných ustanovení. Pozornost je zaměřena především na zákon o veřejném ochránci práv a komentáře k tomuto zákonu. Uvedeny jsou též další vybraná související právní ustanovení.

1.3.1 Obecné vymezení činnosti a působení dle zákona

Pozice veřejného ochránce práv je zakotvena v zákonu č. 349/1999 Sb. v aktuálním znění. V § 1 tohoto zákona je pozice veřejného ochránce práv vymezena jako instituce, „*působící k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených*

⁸ CHAMRÁTHOVÁ, Anna. Překryv působnosti veřejného ochránce práv a státního zastupitelství v oblasti kontroly detenčních zařízení. Rigorózní práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2019, s. 29-30

⁹ Jak probíhá šetření? (online) Webové stránky Kanceláře ombudsmana, 2023. Dostupné z: [Jak probíhá šetření? | Ombudsman \(ochrance.cz\)](#)

¹⁰ Jak probíhá šetření? (online) Webové stránky Kanceláře ombudsmana, 2023. Dostupné z: [Jak probíhá šetření? | Ombudsman \(ochrance.cz\)](#)

v tomto zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického státu a dobré správy, či pokud je jednání zatíženo nečinností.“¹¹ Pojem veřejný vyjadřuje nikoliv zaměření na veřejnost jako celek, nýbrž na subjektivní zájmy občanů, kteří tvoří součást veřejnosti. Účelem působení veřejného ochránce práv je, dle zákonného vymezení, nabízet typ pomoci, který je komplementární k ostatním typům podpory dodržování občanských či obecně lidských práv. Mezi základní výhody, které využití podpory veřejného ochránce práv nabízí, patří především již uvedená neformálnost a rychlost, s níž může ochránce práv reagovat. Jeho činnost není zatížena větší mírou byrokracie, a ombudsman se může taktéž zabývat otázkami, které jiné instituce nemohou vzít v potaz. Způsob jeho komunikace lépe odpovídá komunikačním schopnostem občanů, kteří nejsou vzdělaní v oblastech právní vědy, a s jeho pomocí mohou tito občané lépe porozumět příčinám své nespokojenosti.¹²

Judikатурní vymezení činnosti ombudsmana zahrnuje také „odstraňování či zmírňování nespokojenosti občanů se stavem veřejné správy v případech, kdy úředník vykonává vůči občanům mocenské pravomoci státu.“¹³ Zákon tedy již dopředu připravuje řešení situace, v níž se projevují nespokojení občané. Státní správa představuje byrokratický aparát, v němž může dojít k různým druhům pochybení. Ustanovení osoby, která pomůže občanům porozumět způsobu, jakým státní správa funguje, podporuje důvěryhodnost tohoto systému. Cílem působení ochránce je především zajistit „působnost ve věcech práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací“¹⁴, a to nejen občanů České republiky, ale též občanů s cizí státní příslušností, včetně cizinců pobývajících na území České republiky nelegálně. Zákon ukládá ombudsmanovi povinnost zajistit dodržování práv i těch cizinců, u nichž bylo rozhodnuto o jejich vyhoštění z České republiky, neboť i tito jedinci stále disponují lidskými právy.

S ochranou proti diskriminaci je spojen také antidiskriminační zákon, který vstoupil v platnost v roce 2009. Systém státní správy má, podobně jako soukromý sektor, povinnost zajistit rovné zacházení se všemi osobami, s nimiž přichází do styku. Jeho

¹¹ CHAMRÁTHOVÁ, Anna a kol. Zákon o veřejném ochránci práv. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598.401-2, s. 1.

¹² CHAMRÁTHOVÁ, Anna a kol. Zákon o veřejném ochránci práv. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598.401-2, s. 2-3.;

¹³ CHAMRÁTHOVÁ, Anna a kol. Zákon o veřejném ochránci práv. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598.401-2, s. 3.

¹⁴ Zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv, c aktuálním znění. (online) Sbírka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-349>

pracovníci jsou povinni zamezit přímé diskriminaci, spočívající v méně příznivém zacházení s určitou osobou z důvodu její příslušnosti k určité rase, sexuální orientaci, kvůli dosažení určitého věku, přiznání určité náboženské víry či světového názoru, stejně jako právní diskriminace z důvodu určité státní příslušnosti. Taktéž je nezbytné vyvarovat se nepřímé diskriminace, která vzniká jednáním či opomenutím, vedoucí ke vzniku zdánlivě neutrálního ustanovení či kritéria, které však v praktickém životě určité skupiny obyvatel na základě výše uvedených kritérií znevýhodňuje.¹⁵ Z důvodu zamezení diskriminace byl přijata také Úmluva o právech osob se zdravotním znevýhodněním, kteří před rokem 2000 disponovali velmi omezenými možnostmi prosazení svých práv.

Nežádka veřejný ochránce práv nezaměřuje svou pozornost pouze na ochranu jedince proti systému jako celku, ale též proti činnosti jiného jednotlivce, jehož činnost může tohoto jedince ohrožovat. Působnost ochránce může být považována za státní orgán *sui generis*, neboť spadá do kategorie institucí, jejichž činnost je vymežována na základě rozsahu jejich pravomocí, oblasti působností a vztahu k ostatním součástem státní správy. Ochránce působí jako nezávislá jednotka, tudíž není považován za součást správního orgánu v pravém slova smyslu, avšak v určitých situacích se na něho vztahují ustanovení správního řádu, neboť i ochránce vykonává působnost v oblasti státní správy.¹⁶

Ombudsman však nemá povinnost prosazovat rovné zacházení se všemi osobami. Z důvodu možného střetu zájmu jsou z dohledu ochránce práv vyloučeny následující osoby: prezident, poslanci parlamentu i místních zastupitelských orgánů, soudce a státní zástupci, a v určitých případech vláda jako celek. Zákon ukládá ombudsmanovi povinnost nejen prozkoumat stížnosti, které do jeho úřadu dorazí, či provést šetření na základě vlastní iniciativy. Důležitou součástí činnosti ombudsmana je též činnost informativní, zahrnutá v § 23 a spočívající v souhrnném informování Poslanecké sněmovny o své činnosti v podobě písemné sněmovní publikace. Tato publikace je veřejná. Současně ombudsman musí o své činnosti informovat veřejnost, což se děje formou publikace průběh návštěv jednotlivých zařízení či aktuální situace v určité oblasti, která představuje závažné společenské téma.¹⁷ Zákon též umožňuje ombudsmanovi

¹⁵ Antidiskriminační zákon. (online) Sbirka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198>

¹⁶ CHAMRÁTHOVÁ, Anna a kol. Zákon o veřejném ochránci práv. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598.401-2, s. 4-5.

¹⁷ Zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv, v aktuálním znění. (online) Sbirka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-349>

uplatnit sankční oprávnění, zahrnující možnost pokutovat „*správní úřady, pokud neprojeví dostatečnou součinnost, či možnost vyvolat i výslovně přikázat zahájení disciplinárního nebo i soudního (trestního i občanskoprávního) či správního řízení. Pouze někteří ombudsmeni pak disponují zvláštními oprávněními, jako je možnost podání kvalifikovaného návrhu k soudu, zvláště ústavnímu.*“¹⁸

Stále narůstající objem státní správy vytváří stále větší prostor pro vznik možných nedorozumění a konfliktů mezi občany a jednotlivými součástmi byrokratického aparátu, což vyžaduje přehodnocení rozsahu působnosti ombudsmana. Úkony, prováděné institucí veřejného ochránce práv, je nutno začlenit do celkového pojetí českého právního systému, zejména oblastí vztahujících se k dodržování ustanovení o ochraně lidských práv, ale též oblasti trestního práva, občanského práva a dalších právních ustanovení. Cílem působení ombudsmana nemá být nahrazení „*funkce jiných státních orgánů. Proto aktivita ombudsmana někdy není podmiňována vyčerpáním návrhů či opravných prostředků k soudu, případně má v posouzení „přípustnosti“ podání diskreční pravomoc.*“¹⁹ V rámci § 19 umožňuje zákon ombudsmanovi učinit návrh na následující opatření: zahájit řízení o přezkoumání již vydaného rozhodnutí, úkonu nebo postupu úřadu, pokud je možno jej zahájit z úřední moci, provést specifické úkony vedoucí k zamezení nečinnosti úřadů, například formou písemného vyzvání k nápravě určité situace, či zahájit disciplinární či obdobné řízení. Dále má ombudsman zákonnou možnost učinit návrh k trestnímu stíhání, existuje-li důvodné podezření ze spáchání trestného činu či jiného správního deliktu, či vyzvat k poskytnutí náhrady škody nebo uplatnění nároku na náhradu škody.²⁰ Jak však bylo uvedeno, jedná se o pouhý návrh, přičemž daný návrh nemusí být vyslyšen.

1.3.2 Ustanovení do úřadu veřejného ochránce práv

System volby do úřadu veřejného ochránce práv, včetně ustanovení fyzické oblasti jeho působení a další náležitosti, je upraven v § 2 výše uvedeného zákona. V odstavci 1 je vymezeno, že „*ochránce je volen Poslaneckou sněmovnou na funkční období šesti let z kandidátů, z nichž po dvou navrhuje prezident republiky a Senát.*“

¹⁸ SLÁDEČEK, Vladimír. Zákon o veřejném ochránci práv. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-158-1, s. 15.

¹⁹ SLÁDEČEK, Vladimír. Zákon o veřejném ochránci práv. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-158-1, s. 19.

²⁰ Zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv, v aktuálním znění. (online) Sbírka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-349>

*Ochránce může být zvolen pouze na dvě bezprostředně po sobě jdoucí funkční období. Odstavec dvě upřesňuje, že ochráncem může být každý, kdo je volitelný do senátu.*²¹ V reálné situaci je možné, že obě strany navrhnou stejné kandidáty, přičemž tato skutečnost může významně volbu ombudsmana usnadnit.

Průběh volby je zcela v kompetenci členů Poslanecké sněmovny. Přesné okolnosti volby jsou uvedeny v písemném jednacím řádu, který mají členové Sněmovny k dispozici. Zvolený ombudsman je vůči členům Sněmovny odpovědný za efektivní výkon své funkce, „*pravidelně ji informuje o své činnosti, a tato jej odvolává z funkce v případě, že vykonává některé druhy činností neslučitelné s výkonem jeho funkce. Vzhledem k těmto vazbám na PS je proto ochránce orgánem Parlamentu a zároveň součástí moci zákonodárné.*“²² Funkční období je stanoveno na dobu určitou, která přesahuje funkční období orgánů, které se na volbě ochránce podílí. Pokud tedy bude zvolen do funkce znovu, bude tak učiněno na základě jeho objektivního přínosu, nikoliv na základě vazeb a kontaktů na členy Poslanecké sněmovny. Zákon zároveň umožňuje, aby byl ochránce zvolen i na další funkční období, poté, co uplyne nejméně šest let od jeho posledního působení ve funkci ochránce.

Předpokladem pro možnost být nominován na funkci ochránce je splnění stejných požadavků, jaké jsou kladeny na kandidáty do Senátu. Mezi tyto požadavky patří právo volit a dosažení 40 let věku. Právo volit je dáno osobám, které dosáhli věku 18 let a zároveň nejsou omezeny na svéprávnosti, která jim umožňuje učinit odpovědnou volbu. Důležitým požadavkem je též české státní občanství, potvrzující vztah kandidáta k České republice i jeho dlouhodobější zájem o situaci v této republice. Žádný jiný požadavek, například z hlediska dosaženého vzdělání či odborných zkušeností, není v zákoně obsažen. V původním návrhu zákona o veřejném ochránci práv bylo navrženo, aby uchazeč disponoval magisterským vzděláním v oblasti práva, a zároveň disponovat zkušenostmi z právní oblasti. Tyto aspekty ochránce ve své činnosti velmi potřebuje. Vynechání tohoto dodatku bylo učiněno s představou, že navrhovatelé by do funkce nevybrali takovou osobu, která nespĺňuje potřebné předpoklady k výkonu této funkce.²³

²¹ Zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv, v aktuálním znění. (online) Sbírka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-349>

²² CHAMRÁTHOVÁ, Anna a kol. Zákon o veřejném ochránci práv. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598.401-2, s. 32.

²³ SLÁDEČEK, Vladimír. Zákon o veřejném ochránci práv. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN+, s. 978-80-7400-158-1, s. 78-79,

Zákon nevyklučuje ani možnost, aby „byla zvolena osoba v pozici, která je neslučitelná s funkcí ochránce. Inkompabilita totiž vzniká až po ujednání se funkce ochránce složením slibu a zákon o veřejném ochránci práv obsahuje mechanismy jejího řešení.“²⁴

Ve třetím odstavci § 2 uvedeného zákona bylo za sídlo ochránce ustanoveno město Brno, s odůvodněním, že „se jedná o sídlo justice, ačkoliv pravomoc ochránce vůči justici je minimální, respektive okrajová.“²⁵ Čtvrtý odstavec stejného paragrafu ustanovuje institut zástupce veřejného ochránce práv, který je ustanoven podobným způsobem, jako sám ombudsman. Jejich postavení se odlišuje především z hlediska vymezení platových podmínek. „Postavení ochránce a jeho zástupce je tedy koncipováno téměř jako rovnocenné, ovšem pouze za předpokladu, že ho ochránce pověří výkonem části své působnosti, neboť tu pak vykonává samostatně.“²⁶ Zástupce je rovněž volen Poslaneckou sněmovnou stejným způsobem, jako ochránce, ten si ho tedy nemůže zvolit na základě své potřeby a musí si osvojit způsoby vzájemné spolupráce. Vhodnější formou by byla možnost, aby si ochránce svého zástupce mohl vybrat.

V následujícím § 3 je vymezeno, s jakými funkcemi je pozice VOP neslučitelná. Jedná se především o prezidentskou funkci, což vyplývá také z logiky způsobu volby – prezident sice může sám sebe navrhnout do funkce ombudsmana, nemůže však tuto funkci vykonávat. Zvolený ochránce též nemůže současně s výkonem této funkce setrvat v pozici poslance, senátora či soudce, a taktéž je povinen vzdát se případné funkce v oblasti veřejné správy. Již před složením slibu musí ochránce také prokázat, že se vzdal jakéhokoliv způsobu výdělečné činnosti, tedy že například není i nadále v pozici zaměstnance. Výjimku tvoří „správa vlastního majetku a vědecká, pedagogická, publicistická, literární nebo umělecká činnost, není-li na újmu výkonu funkce ombudsmana a její důstojnosti a neohrožuje-li důvěru v nezávislost a nestrannost výkonu funkce.“²⁷ V případě, že by se funkce ujala osoba, u níž došlo ke střetu funkcí, a tento střet byl prokázán, její výkon funkce ochránce ex lege zaniká. Taktéž nelze navrhnout do

²⁴ CHAMRÁTHOVÁ, Anna a kol. Zákon o veřejném ochránci práv. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598.401-2, s. 33.

²⁵ SLÁDEČEK, Vladimír. Zákon o veřejném ochránci práv. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN+, s. 978-80-7400-158-1, s. 80.

²⁶ SLÁDEČEK, Vladimír. Zákon o veřejném ochránci práv. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN+, s. 978-80-7400-158-1, s. 80

²⁷ Zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv, c aktuálním znění. (online) Sbírka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-349>

funkce osobu, která je členem jakékoliv politické strany. Politická příslušnost neumožňuje udržet VOP potřebnou míru nezávislosti.

Zákon dále upravuje okolnosti, za nichž se zvolený ochránce může ujmout své funkce. V § 3 je určeno, že ochránce vstupuje do funkce „*složením slibu do rukou předsedy Poslanecké sněmovny, ne však dříve než dnem následujícím po dni, kdy uplynulo funkční období dosavadního ochránce.*“²⁸ Zákon však zároveň vymezuje skutečnost, že po dobu absence osoby ombudsmana, včetně jeho nepřítomnosti z důvodu abdikace, přebírá povinnosti vyplývající z této funkce zástupce ombudsmana. V případě, že dojde k určité časové prodlevě mezi skončením funkce jednoho ombudsmana a uvedením do funkce druhého ombudsmana, pravomoci jeho zástupce se významně rozšíří.²⁹

Ve stejném paragrafu je dále uvedeno znění slibu, který musí nově zvolený ombudsman složit: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že svou funkci budu vykonávat nezávisle a nestranně, v souladu s Ústavou a ostatními zákony a že budu chránit neporušitelnost práv.*“³⁰ Nezávislost a nestrannost je zajištěna především absencí jeho příslušností k jakékoliv politické straně, ochrana neporušitelnosti práv je však omezena rozsahem pravomocí, kterými ombudsman dle tohoto zákona disponuje. Třetí paragraf vymezuje, že „*nesloží-li ochránce slib do 10 dnů ode dne zvolení nebo složí-li slib s výhradou, hledí se na něj, jako by nebyl zvolen.*“³¹ Zvolený občan se tedy musí v případě zvolení v poměrně krátkém časovém úseku rozhodnout, zdali tuto funkci přijme, či nikoliv. „*Forma výhrady ke slibu není v zákoně blíže stanovena, může se však jednat o určitou slovní formulaci či o gestikulaci, o jejímž významu není pochyb.*“³²

Zákon taktéž vymezuje případ, kdy se ochránce z jakéhokoliv důvodu rozhodne odejít z funkce ombudsmana před koncem svého funkčního období. Dle zákona je tento případ možný, avšak nový ombudsman musí být zvolen ve lhůtě 60 dnů od dne, v němž současný ombudsman odstoupil ze své funkce. Stejně časové období náleží pro další

²⁸ Zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv, v aktuálním znění. (online) Sbirka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-349>

²⁹ CHAMRÁTHOVÁ, Anna a kol. Zákon o veřejném ochránci práv. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598.401-2, s. 44-45.

³⁰ Zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv, v aktuálním znění. (online) Sbirka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-349>

³¹ Zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv, v aktuálním znění. (online) Sbirka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-349>

³² CHAMRÁTHOVÁ, Anna a kol. Zákon o veřejném ochránci práv. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598.401-2, s. 46.

volbu ombudsmana v případě, že v prvním kole nebyl ochránce jednomyslně zvolen. Specifickým aspektem je poskytnutí imunity, která ombudsmanovi náleží. Jeho stíhání je možné pouze v případě, že k tomuto kroku poskytne souhlas Poslanecká sněmovna. Ochránce je též povinen „zachovat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl při výkonu funkce, a to i po ukončení výkonu funkce, pokud zákon nestanoví jinak.“³³

Důležitou součástí výkonu funkce ombudsmana je též akceptace finančního ohodnocení, které ombudsmanovi z titulu jeho funkce náleží. Kromě platu je součástí finančního ohodnocení také „odchodné, náhrada výdajů a naturální plnění jako prezidentovi Nejvyššího kontrolního úřadu.“³⁴ Podobné finanční ohodnocení náleží také osobě vykonávající funkci zástupce ochránce, přičemž jeho rozsah je stejný, na jaký má nárok viceprezident Nejvyššího kontrolního úřadu.

1.4 Přiblížení kompetencí veřejného ochránce práv se zaměřením na zabezpečovací detenci

Jednou z oblastí, v níž má veřejný ochránce práv možnost zasahovat, jsou zařízení zabezpečovací detence. Tato pravomoc je ombudsmanovi udělena od roku 2006, a její rozsah je zakotven v § 1 výše uvedeného zákona. Na základě rozsahu, v němž může ochránce práv využít svých pravomocí, lze uskutečnit osobní a opakovanou návštěvu míst, na nichž dlouhodobě pobývají osoby omezené na svobodě z důvodu rozhodnutí veřejné moci. Cílem působení ombudsmana je především posílení „ochrany těchto osob před mučením, krutým, nelidským, ponižujícím zacházením nebo trestáním a jiným špatným zacházením v zařízeních, v nichž se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranná nebo ústavní výchova, ochranné léčení anebo zabezpečovací detence.“³⁵ Mezi uvedená zařízení však mohou být zařazeny také například dětské domovy či různé typy zařízení sociálních služeb. Ve všech těchto zařízeních se vyskytují osoby, závislé na

³³ Zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv, v aktuálním znění. (online) Sbírka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-349>

³⁴ Zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv, v aktuálním znění. (online) Sbírka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-349>

³⁵ CHAMRÁTHOVÁ, Anna. Překryv působnosti veřejného ochránce práv a státního zastupitelství v oblasti kontroly detenčních zařízení. Rigorózní práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2019, s. 30.

dobrém zacházení ze strany vymezených autorit, které mohou mít tendence pohybovat se na hranici zneužitelnosti vlastní moci. Dle aktuálně platné legislativy je však ochránce oprávněn „*zabývat se lidskými právy pouze v některých oblastech jako je ochrana lidí omezených na osobní svobodě, kontrola dodržování zásady rovného zacházení a ochrany před diskriminací nebo monitorování práv lidí s postižením.*“³⁶

Veřejný ochránce práv má od prvního ledna 2006 právo nahlížet do osobní dokumentace pacientů, jejichž zájmy má chránit. Může tak však pouze v případě, že postupuje podle zvláštního zákona, a taktéž musí být schopen zajistit ochranu citlivých údajů těchto osob. „*Český ochránce nemá k dispozici v podstatě žádné přímé donucovací prostředky. Jeho úkolem není měnit či nahrazovat rozhodnutí dotčeného orgánu státní správy, ale požadovat, aby k nápravě byly využity vlastní kontrolní, nápravné a sankční zákonné pravomoci.*“³⁷ Pravidelné návštěvy institucí, v nichž se nacházejí osoby omezené na osobní svobodě, však umožňují ombudsmanovi zjistit pravý stav věcí, neboť jeho návštěva může probíhat neohlášeně a vedení dané instituce má povinnost umožnit ombudsmanovi nahlédnout do veškeré relevantní dokumentace. Má taktéž právo provést rozhovor s osobami, kterých se prošetřování určité situace týká, a taktéž se zaměstnanci dané instituce, kterým může být zaručena anonymita, bez přítomnosti jiných osob. „*Zdravotnická zařízení jsou povinna na žádost ombudsmana poskytnout informace a vysvětlení, předložit spisy a jiné písemnosti, sdělit písemně stanovisko ke všem otázkám. Pro účely šetření může ombudsman také požádat o zproštění mlčenlivosti u osob, které jsou jí vázány, a musí mu být vyhověno.*“³⁸

Ke zvláštním oprávněním ochránce patří právo podávat Ústavnímu soudu návrhy na zrušení podzákonných právních předpisů, právo vedlejšího účastenství před Ústavním soudem v řízení o zrušení zákona či jeho části, právo podat žalobu k ochraně veřejného zájmu či návrh na zahájení kárného řízení s předsedou či místopředsedou soudu. Ochránce také může příslušnému úřadu doporučit vydání, změnu či zrušení právního nebo vnitřního předpisu. Doporučení ke změně zákona podává vládě.³⁹

³⁶ Kolektiv autorů. Odborníci na lidská práva z Evropy zamíří do Brna. Rozšíří se kompetence ombudsmana? (online) Webové stránky Česká justice, 2023. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/09/odbornici-na-lidska-prava-z-evropy-zamiri-do-brna-rozsiri-se-kompetence-ombudsmana/>

³⁷ POLICAR, Radek. Zdravotnická dokumentace v praxi. Praha: Grada 2010, s. 170.

³⁸ POLICAR, Radek. Zdravotnická dokumentace v praxi. Praha: Grada 2010, s. 170-171.

³⁹ ŠIMŮNKOVÁ, Monika. Zařízení dětské psychiatrie. Zpráva z návštěv v zařízeních 2022, s. 3.

Ombudsman má právo vstupovat do zařízení veřejné i soukromé povahy, přičemž jeho zkoumání může být založeno nejen na vyhodnocení fungování zařízení jakožto komplexního systému, ale též na vyhodnocení situace, v níž se nachází specifický jedinec. Jeho přítomnost vyžaduje součinnost s vedením dané instituce, například s vedením věznice, přičemž ochránce může být požádáno o pomoc i v případě, že vězeň svou stížnost nechce řešit přímo s vedením věznice. Nemá však pravomoc získat od vedení věznice či jiných osob potřebné dokumenty, které musí osoba podávající podnět k prošetření doložit. Taktéž pokud příbuzní osoby umístěné ve vězení podávají podnět na základě potřeby prošetřit situaci ve vězení, musí s tím dotyčný vězeň souhlasit, jinak nemůže být podnět prošetřen. Ombudsman taktéž nedisponuje pravomocí ovlivnit, zdali bude dotyčný uvězněn či nikoli, zdali bude přemístěn do jiné věznice, zda mu bude zajištěna řádná zdravotní péče či zda bude propříště zamezeno vzniku šikany či násilí. Pravomoc ochránce v tomto případě spočívá v prošetření, zdali byly stížnosti, podané vedení věznice, vyřízena úplně, srozumitelně a v řádném časovém rozmezí.⁴⁰

Podobný rozsah pravomocí lze uplatnit také na další typy zařízení, například na pečovatelské domy, diagnostické či výchovné ústavy či psychiatrická zařízení. Zejména v oblasti zabezpečení práv dítěte může situace působit nejasně. Dítě je umístěno v nápravném zařízení či na dětské psychiatrii, kde je podrobena určitému režimu. Ombudsman nemá právo rozhodnout, zdali dítě bylo do tohoto zařízení umístěno dle práva, či zdali je umístěno ve správném zařízení. Ombudsman se v případně potřeby zaměří na monitorování následujících aspektů: participace nezletilého na rozhodování o poskytování péče (zejména ve zdravotnickém zařízení), možnosti nezletilého samostatně využívat pojistky k ochraně svých práv, zajištění bezpečnosti nezletilého a personálu zajišťujícího péči, rozsah a kvalitu poskytované péče, kvalitu prostředí a zajištění respektu k soukromí nezletilého či způsob využití omezovacích prostředků.⁴¹ V případě, že ombudsman dojde k závěru, že obsah podnětu je pravdivý, či dokonce dochází k rozsáhlejším či systematickým porušováním právních ustanovení, má právo doporučit postupy či opatření, která by mohla vést k nápravě. „Oprávnění ochránce je

⁴⁰ KŘEČEK, Stanislav. Věznice. (online) Webová stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/letaky/veznice/veznice.pdf>

⁴¹ ŠIMŮNKOVÁ, Monika. Zařízení dětské psychiatrie. Zpráva z návštěv v zařízeních 2022, s. 1-2.

však velmi měkké, přičemž příslušný orgán není povinen věc projednat, pouze musí ochránci sdělit své stanovisko.“⁴²

Ombudsman tedy disponuje pravomocí vyjadřovací a monitorovací, nelze však od něho očekávat pravomoc rozhodovací. Na základě šetření může ochránce vyjádřit k určité situaci relevantní stanovisko, které by mělo být založeno na odborných znalostech zejména z oblasti práva. Nemůže však rozhodnout, zdali a jakým způsobem bude tato situace změněna. Tím, že ombudsman nerozhoduje o právech a povinnostech jednotlivých zúčastněných stran, nenese odpovědnost za vývoj uvedené situace a za její vyřešení.⁴³ Tento aspekt může mít určité negativní dopady na vnímání ombudsmana jakožto důležité osoby v rámci veřejné správy. Proto je důležité jasně vymezovat pravomoci ombudsmana, a v případě nemožnosti prošetřit daný podnět srozumitelně objasnit důvody, vedoucí k odmítnutí.

2. Činnost veřejného ochránce práv v oblasti zabezpečovacích detencí

Následující kapitola pojednává o činnosti ochránce v prostředí zabezpečovacích detencí. Pozornost je zaměřena na přínos činnosti veřejného ochránce práv v oblasti působení vězeňských zařízení, detenčních zařízení pro cizince a v policejních celách.

2.1 Vývoj kontroly v zabezpečovacích detencích

Jak již bylo uvedeno, možnost ovlivnit zacházení s osobami v detenčních zařízeních byla osobě ombudsmana svěřena v roce 2006. Před tímto datem byla povinnost či možnost zajistit dohled na dodržování lidských práv těchto osob svěřena státnímu zastupitelství. Jeho členové však nemohli být označeni za nezávislé pozorovatele, neboť stát zde vystupuje jako zřizovatel těchto zařízení. Právě v těchto letech také docházelo

⁴² ŠABATOVÁ, Anna. Ombudsman a lidská práva. Brno: Nakladatelství a vydavatelství Alex Čeněk, 2008. ISBN s. 128

⁴³ KŘEČEK, Stanislav. Budoucnost ombudsmana – zamyšlení nad aktuálními problémy. In: ZDRAŽILOVÁ, Petra, KRIŠOVÁ, Dagmar. 15 let činnosti veřejného ochránce práv. Sborník z mezinárodní konference. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2015. ISBN 978-80-87949-21-4, s. 57

k rozšiřování úkolů zabezpečovacích detencí. V předchozím desetiletí, v devadesátých letech 20.století, došlo k výrazným změnám v oblasti koncepce detenčních zařízení. Jednotliví pachatelé začali být rozlišováni nejen podle typu skutku, který spáchali, ale též podle dalších ukazatelů, například zdali jsou závislí na návykových látkách či zdali trpí některou z duševních poruch. V roce 2009 tak byl otevřen „*první detenční ústav pro pachatele s psychickými poruchami. Zabezpečovací detence je nový typ ochranného opatření pro pachatele závažné trestné činnosti. Jde o osoby s vysokou mírou nebezpečnosti pro společnost, jejichž duševní stav trvale či dočasně způsobuje, že se závažné trestné činnosti dopouštějí.*“⁴⁴ Podobně jako detenční zařízení pro jiné typy pachatelů, i toto zařízení spadá pod správu Vězeňské služby české republiky, a osoby umístěné do tohoto zařízení mají povinnost podrobit se léčebným, psychologickým, vzdělávacím, pedagogickým a jiným programům, přičemž jedním z cílů působení výchovné činnosti je přimět tyto osoby k souhlasu s účastí na ochranném ústavním léčení. Přezkoumání důvodů k umístění osob do tohoto zařízení spadá pod pravomoc soudu.

Mimo výše uvedené typy detenčních zařízení byl rozvinut koncept detenčních zařízení pro osoby cizí národnosti, které na území České republiky pobývají nezákonně. V uvedených zařízeních, která jsou na území této republiky tři, pobývají pouze ti cizinci, kteří doposud nepožádali v České republice o azyl, „kteří byli zajištěni podle zákona o pobytu cizinců z důvodu nelegálního pobytu na území České republiky a kteří by měli být navraceni do příslušné země původu podle pravidel EU.“⁴⁵ Pobyt zadržených osob v těchto zařízeních není omezen určitou časovou lhůtou, důležité je zjistit, zdali již daná osoba požádala o azyl v jiném státě Evropské unie či zdali má být osoba navracena do země původu. Tato zařízení se stala předmětem kontroly zejména různých nevládních organizací, neboť způsobem zacházení s uprchlíky se zabývají různé mezinárodní organizace. Jak vyplývá ze Zprávy o stavu lidských práv z roku 2015, uveřejněné na stránkách Ambasadý Spojených států amerických v ČR, bylo zjištěno několik případů, u nichž došlo „*k mimořádně dlouhému zadržení žadatelů o azyl nebo uprchlíků, kterým hrozila extradice nebo kteří čekali na dobrovolnou repatriaci, přičemž zadržené osoby byly podrobovány osobním prohlídkám s cílem zabavit peníze, z nichž se hradily náklady*

⁴⁴ Kolektiv autorů. <https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/prohlednete-si-prvni-detencni-ustav-pro-nebezpecne-pachatele-s-psychickymi-poruchami--ktery-podstatne-zvysi-ochranu-spolecnosti-34164/#>

⁴⁵ BENEŠ, Pavel. 2015. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/uprchlici-kteri-prosli-detenci-chteji-na-cesko-co-nejrychleji-zapomenout-126609>

na detenci.“⁴⁶ Ministerstvo vnitra tuto skutečnost odmítá, přičemž možnost získat objektivní pohled na celou situaci je dána veřejnému ochránci práv. V uvedené zprávě však není popsána činnost veřejného ochránce práv v této oblasti, je tedy pravděpodobné, že kontrola v této oblasti byla v roce 2015 provedena minimálně či vůbec.

Skutečnost, že jednání dozorců v detenčních zařízeních je monitorováno a pravidelně kontrolováno, dodává osobám v zabezpečovacích detencích důležitou záruku dodržování lidských práv. Pracovníkům státního zastupitelství však jejich pravomoc dohledu nad provozem detenčních zařízení i chování jejich zaměstnanců nebyla odňata. Objektem jejich zájmu je však zejména dodržování právních předpisů, které se ke specifickému typu detenčního zařízení vztahuje, což je zakotveno v § 40 odst. 1 Zákona o výkonu zabezpečovací detence.⁴⁷ Jak již bylo uvedeno, mimo ombudsmana a státního zastupitelství dohlíží nad dodržováním lidských práv v těchto zařízeních také různé typy nevládních organizací, mezi které lze zahrnout například i Poradnu pro občanství, občanská a lidská práva či Ligu lidských práv.⁴⁸ Pravomoc zaměstnanců těchto organizací je však velmi omezená. Mohou vydat zprávu či shrnutí o zjištěních, která jsou jim dostupná, nemohou však například požádat o setkání se specifickou osobou bez přítomnosti třetí osoby či o nahlížení do jejího spisu. Vydané zprávy mohou mít určitý dopad na politické činitele, z hlediska právního zakotvení či potřeby ověřit si získané poznatky jsou však jejich možnosti velmi omezené.

Postupné rozšiřování pravomocí veřejného ochránce práv v oblasti kontroly či dozoru naráželo na určité nejasnosti v oblasti pojmového vymezení. Pojem dozor či kontrola nelze zobecnit bez zohlednění konkrétního detenčního zařízení a bez vymezení všech oblastí, které lze pod tento pojem zahrnout. Pojem dozor lze do určité míry nadřadit pojmu kontrola, neboť je v něm obsažena také nekontrolní činnost. „*Podstatou dozoru je kontrola, zda a jak postupuje nějaký subjekt odlišný od státního zastupitelství a právo reagovat na učiněná zjištění. Předmětem výkonu dozoru je dodržování obecně závazných právních předpisů (zásada legality). Státní zástupce jedná při výkonu dozoru z úřední*

⁴⁶ Kolektiv autorů. Zpráva o stavu lidských práv za rok 2015: Česká republika. (online) Úřad pro demokracii, lidská práva a pracovní záležitosti Ministerstvo zahraničí USA, 2016. Dostupné z: <https://cz.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/22/2017/03/HRR-2015-CZECH-CZE.pdf>

⁴⁷ Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence, v aktuálním znění. (online) Sbirka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-129>

⁴⁸ PROCHÁZKA, Tomáš. 2007. Zabezpečovací detence. Státní zastupitelství, Praha: Novatrix, roč. 2007, č. 6, s. 15.

*povinnosti (zásada oficiality).*⁴⁹ Zatímco rozsah pravomocí státního zastupitele je vymezen ve vybraných paragrafech trestního řádu, zejména v ustanoveních § 174 až 175 trestního řádu či v § 157 odst. 2 trestního řádu, rozsah pravomocí veřejného ochránce práv je zakotven v již uvedeném zákonu o veřejném ochránci práv, zejména pak v ustanovení § 1 odst. 3 a 4 tohoto zákona. Není tedy překvapující, pokud se činnosti obou institucí v některých případech překrývají.

Povinnost ustanovit nezávislého dozorce nad dodržování lidských práv v zabezpečovacích detencích byla urychlena přijetím dokumentu nazvaného OPCAT (Optional Protocol to the Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment), k jehož dodržování se Česká republika zavázala. Zatímco státní zástupce vykonává kontrolní činnost v zařízeních, která jsou zřizována jeho zaměstnavatelem, veřejný ochránce práv má povinnost dohlížet na dodržování lidských práv v zařízením, k nimž nemá žádnou osobní vazbu. Cílem jeho monitorovacích návštěv již od počátku mělo být zamezení možnosti týrání či špatného zacházení s osobami, které byly umístěny do zabezpečovacích detencí. Zároveň však nebylo ombudsmanovi dáno právo v případě zjištění porušení práv ihned zasáhnout a sjednat nápravu. Jeho úkolem je vymezit zjištěné nedostatky písemnou formou a následně učinit doporučení, na jehož základě by měly pověřené orgány sjednat nápravu.⁵⁰

Přijetí uvedeného dokumentu podnítilo vznik nezávislé monitorovací instituce ve všech zemích, které tento dokument podepsaly. Většina z nich však pravomoci Národního preventivního mechanismu včlenila do některé, z již existujících institucí. V těchto zemích však již byla ustanovena osoba ombudsmana, jehož možnosti nápravy byly již zakotveny v právním systému. V České republice se však pozice veřejného ochránce práv teprve vytvářela, a proto byla pravomoc dozoru svěřena právě této instituci. I přes zákonné vymezení rozsahu pravomocí, které může ombudsman při provádění dozoru využít, však nastaly spory, zdali zákon povoluje, aby ombudsman prováděl rozhovory s osobami omezenými na svobodě s vyloučením přítomnosti dozorců či jiných osob, či

⁴⁹ CRHA, Lumír. Dozor státního zastupitelství nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, zabezpečovací detence a ochranná nebo ústavní výchova. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 75

⁵⁰ CHAMRÁTHOVÁ, Anna. Překryv působnosti veřejného ochránce práv a státního zastupitelství v oblasti kontroly detenčních zařízení. Rigorózní práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2019, s. 30-31.

zdali je ombudsmanovi povoleno dovolat se zproštění mlčenlivosti pracovníků šetřených orgánů. Rozsah zařízení, do nichž má veřejný ochránce práv možnost vstupovat a provádět zde dohled, je širší, nežli je ustanoveno v dokumentu OPCAT. Mimo detenční zařízení tak může ombudsman požadovat součinnost také od pracovníků jiných zařízení, v nichž se nacházejí osoby omezené na svobodě z důvodu závislosti na péči jiné osoby.⁵¹ Zprávy o výsledcích dozorčí činnosti jsou zahrnuty ve stejné výroční zprávě.

2.2 Přínos veřejného ochránce práv v zabezpečovacích detencích

V průběhu posledních téměř dvaceti let činnosti veřejného ochránce práv si tato instituce získala důvěru a vážnost nejen mezi osobami, jejichž práva má ochránce obhajovat, ale také mezi pracovníky institucí, s nimiž musí ochránce při provádění kontroly spolupracovat. Následující kapitola je zaměřena na přínos činnosti veřejného ochránce práv v oblasti působení ve vězeňských zařízeních, detenčních zařízeních pro cizince a v policejních celách. Časové období, po které bude přínos ochránce zkoumán, bylo omezeno na výsledky, zaznamenané ve výročních zprávách za roky 2015 až 2022. V každé podkapitole jsou tyto výsledky uspořádány dle časové posloupnosti.

2.2.1 Přínos VOP v zabezpečovacích detencích pro cizince

Činnost veřejného ochránce práv v zabezpečovacích detencích určených pro cizince s nelegálním pobytem se zvýšila v roce 2015, kdy došlo k výraznému nárůstu počtu migrantů pohybujících se na území České republiky. Ombudsman navštěvoval tato zařízení na základě vlastní iniciativy, neboť zadrženi cizinci se nacházeli v cizím prostředí, bez znalosti jazyka či kulturních zvyků, a taktéž pracovníci dohlížející na tyto cizince nezdědali hlubší povědomí o kultuře a potřebách těchto cizinců. Pozornost ochránce byla zaměřena především na zkoumání podmínek *„detence zajištěných rodin s dětmi, materiální a hygienické podmínky, přístup k vodě, zajištění stravy a oblečení, zajištění zdravotních služeb, zajištění tlumočnicků a právní pomoci, přítomnost uniformovaných bezpečnostních složek či zajištění bezpečnosti cizinců a jejich*

⁵¹ CHAMRÁTHOVÁ, Anna. Překryv působnosti veřejného ochránce práv a státního zastupitelství v oblasti kontroly detenčních zařízení. Rigorózní práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2019, s. 30-31.

rodinných příslušníků.“⁵² Následná zpráva o zjištěních byla založena na opakovaných návštěvách ombudsmanky, která nejméně při dvou návštěvách využila svého práva uložit sankci v případě, že úřady nerespektovaly její požadavek na nápravu nedostačující situace. V roce 2015 bylo zjištěno, že ani jedno ze tří detenčních zařízení pro cizince nesplňuje podmínky pro ubytování dětských migrantů, přičemž vedení těchto institucí bylo vyzváno k co možná největšímu možnému zlepšení podmínek. Ombudsmanka byla též nucena podat zprávu zástupcům Ministerstva vnitra, neboť pracovníci detenčních zařízení nezjednali nápravu v oblasti prevence ponižujícího a špatného zacházení s cizinci z důvodu nadměrného počtu osob umístěných v daném zařízení. Na základě osobního setkání ombudsmanky s ministrem vnitra však bylo dosaženo zajištění většího počtu sociálních pracovníků v daných zařízeních či zajištění herních prvků pro děti v jednom z těchto detenčních zařízení.⁵³ Přínos veřejného ochránce spočíval nejen v dosažení konkrétních zlepšení, ale taktéž otevření diskuse nad tématem zacházení s cizinci v detenčních zařízeních. Dle mého názoru by měl mít institut ombudsmana mimo primární dozorové funkce v určitých případech právo ihned zasáhnout a sjednat nápravu. Zajistila by se tím větší efektivita a respekt institutu. Dále by se tím předešlo situacím, kdy úřady nerespektují požadavky na nápravu. Především by to přineslo pozitivní dopad pro osoby nacházející se v detenci, jelikož by bylo zajištěno respektování a dodržování jejich práv bez zbytečných průtahů.

Ve stejném roce též byla ombudsmanka přítomna procesu vyhoštění cizinců, uskutečněného na základě spolupráce s pracovníky Agentury pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států Evropské unie (Frontex). Na základě sledování aktivit pracovníků detenčního zařízení a dalších osob, které byly do procesu vyhoštění zapojeny, vydal úřad ombudsmanky následující doporučení: *Pracovníci detenčních zařízení by neměli „podcenit přípravu zajištěných cizinců na vycestování z území. Měli by podávat cizincům informace o datu a čase propuštění ze zařízení a nevyužívat pouta na všechny eskortované osoby.“*⁵⁴ Využití pout či jiných způsobů

⁵² Zpráva VOP o činnosti za rok 2015. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2015/Souhrnna-zprava_VOP_2015.pdf, s. 71

⁵³ Zpráva VOP o činnosti za rok 2015. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2015/Souhrnna-zprava_VOP_2015.pdf, s. 71

⁵⁴ Zpráva VOP o činnosti za rok 2015. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2015/Souhrnna-zprava_VOP_2015.pdf, s. 76

omezení pohybu by mělo být aplikováno pouze u těch osob, u nichž existuje důvodné podezření na ohrožení jejich bezpečnosti či na možnost jejich útěku.

Činnost ombudsmana v oblasti detenčních zařízení určených pro cizince s nelegálním pobytem je zaznamenána také v důvodové zprávě za rok 2017. Na základě provedeného šetření byl podán návrh, aby byla prohloubena sociální práce i s těmi osobami, u kterých je zřejmé, že dojde k jejich vyhoštění, a nikoliv k jejich žádosti o azyl. Aktivní přístup sociálních pracovníků může těmto osobám pomoci přijmout svou situaci a snížit riziko nežádoucího či antisociálního chování. Na základě vydaného doporučení byl ombudsman schopen přispět k vydání aktualizovaného nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky, které upravuje okolnosti přípravy cizinců k jejich vyhoštění. I nadále se pak ombudsman i jeho zástupce aktivně zasazovali o snížení počtu případů využívání pout a jiných omezujících prostředků při přepravě cizinců na jiné místo. Protože policisté, doprovázející cizince při jejich eskortování, považují nasazení pout za rutinní záležitost, obrátil se ombudsman v této záležitosti na policejního prezidenta. S jeho přispěním dokázal ombudsman přimět alespoň část policistů k individuálnímu posuzování každého případu eskortovaného cizince a využívání principu přiměřenosti. Nově mají policisté též ve zprávě o eskortování písemně zdůvodnit, proč se rozhodli využít pout.⁵⁵ Zásadní přínos činnosti veřejného ochránce práv v této oblasti spočívá především v postupné změně smýšlení o cizincích, nacházejících se v zabezpečovacích detencích, kteří již nejsou automaticky považováni za těžké zločince.

V roce 2018 se pozornost ombudsmana zaměřila na přístup pracovníků detenčních zařízení k právu cizinců na návštěvu zdravotnického zařízení. Zejména se jednalo o prošetření okolností, za jakých je posuzována zdravotní způsobilost cizinců k realizaci vyhoštění. Na základě zjištěných informací vydal ombudsman návrh, aby bylo posouzení zdravotní způsobilosti provedeno u každého cizince, s přihlédnutím k jejich aktuálnímu zdravotnímu stavu i dlouhodobějším zdravotním problémům. Ombudsmanovi se podařilo dosáhnout rozhodnutí, aby *„lékař nejen individuálně posoudil způsobilost vyhošťovaného cizince vzhledem ke způsobu dopravy (například několikahodinový let), ale též o zjištěných nálezech informoval policisty realizující*

⁵⁵ Zpráva VOP o činnosti za rok 2017. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2017/Vyrocnizprava-2017_web.pdf, s. 68

vyhoštění.“⁵⁶ Tímto krokem dojde ke snížení počtu případů, kdy je ohrožen život či zdraví cizince při zpáteční cestě do jiné země.

V roce 2020 navštívili ombudsman a jeho zástupce pouze dvě zařízení, určená pro pobyt cizinců bez povolení k pobytu. Jedno z těchto zařízení bylo určeno pro cizince, kteří z důvodu podezření na onemocnění COVID-19 museli setrvat v karanténě. Právě v tomto zařízení bylo zjištěno výrazné porušování práv jednotlivců, neboť cizinci zde byli příliš omezeni. Zároveň nedocházelo k požadované separaci, ženy a děti se nacházely na stejném oddělení jako muži, a ani jedna skupina nedostávala potřebné informace. Kontakt s personálem se odehrával pouze v době, kdy bylo cizincům vydáváno jídlo, okna nebylo možno otevřít, a cizinci tak setrvali v naprosto nevyhovujících podmínkách. Ombudsman také zjistil, že cizinci neměli možnost využívat jakékoli právní či psychologické poradenství, které by jim umožnilo zvážit různé možnosti řešení jejich situace. Ombudsman zaslal výsledky šetření zástupcům Ministerstva vnitra, kteří přislíbili zajištění nápravy. Náprava však, jak ombudsman zjistil při své další návštěvě, nebyla zjednána, a proto ombudsman v rámci své návštěvy přímo kontaktoval příslušného pracovníka Ministerstva vnitra, a společně s pracovníky uvedeného zařízení byly odsouhlaseny specifické kroky, které povedou k nápravě.⁵⁷

O rok později, v roce 2021, měl ombudsman možnost sledovat pět realizací vyhoštění a následně navštívil jedno zařízení pro zajištění cizinců. Ombudsman ze sledování vyvodil závěry o nedostatečné součinnosti členů policejního sboru, a taktéž zdůraznil neúspěšnou komunikaci se členy Ředitelství služby cizinecké policie, neboť tyto pracovníci nebyli schopni poskytnout ombudsmanovi součinnost při požadavku sledování procesu vyhoštění. Zaměstnancům kanceláře ombudsmana byla odmítnuta přítomnost v eskortním voze, přičemž na tuto přítomnost mají ze zákona právo. Jak upozorňuje ombudsman v závěrečné zprávě, *„na problém fyzické nepřítomnosti zástupců kanceláře ombudsmana v eskortních vozech také upozornila Rada Evropské unie při tzv. schengenském hodnocení. Přítomnost monitorujících pracovníků ve všech prostorech včetně policejních vozů je zásadní i podle letošního vyjádření Úředníka pro*

⁵⁶ Zpráva VOP o činnosti za rok 2017. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2018/Vyrocní_zpráva_2018.pdf, s. 77.

⁵⁷ Zpráva VOP o činnosti za rok 2020. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2020/vy_roc_ni_zpra_va_2020.pdf, s. 91.

otázky základních práv (*Fundamental Rights Officer*) agentury Frontex.“⁵⁸ V rámci České republiky však doposud není otázka přítomnosti ombudsmana či jiných členů jeho kanceláře přímo v eskortním voze zcela vyřešena, proto tomuto problému věnuje ombudsman i nadále zvýšenou pozornost.

V roce 2022 se ombudsman zaměřil na vymezení procesu vyhoštění u tří cizinců, a následně se rozhodl navštívit detenční zařízení pro cizince v Bálkové. Pozornost byla tentokrát věnována nejen na dodržování práv cizinců a na správné zacházení ze strany dozorců, ale též na komunikaci se zástupci policie. Někteří příslušníci cizinecké policie, dle závěrů vyplývajících z výroční zprávy, stále nerespektují mandát ombudsmana a nejsou schopni zajistit přístup členů kanceláře veřejného ochránce práv do eskortního vozu. „*Oprávnění sledovat průběh vyhoštění ve všech jeho fázích, tedy i během převozu cizince v policejním vozidle, přitom vyplývá z mandátu ombudsmana v této oblasti. O této skutečnosti se znovu vedla diskuse s policejním prezidentem, který vyjádřil ochotu nadále hledat řešení tohoto problému.*“⁵⁹

2.2.2 Přínos VOP v prostředí policejních cel

Dle dostupných výročních zpráv se činnost veřejného ochránce práv zaměřuje na prostředí policejních cel zejména v případě, že obdrží podnět o porušování práv zadržených osob. V roce 2016 navštívil ombudsman s dalšími pracovníky policejní cely při šesti policejních útvech. V nichž bylo zjištěno několik závažných pochybení. Zadržení neměli možnost obdržet přesné a celistvé informace o vlastních právech a povinnostech, tyto informace jim byly podávány po částech a v delších časových intervalech. Poučení o právech a povinnostech nejsou předána v písemné formě, zadržení si je tedy později nemohou ověřit. Nezřídka také dochází u zadržených k odebrání jejich zdravotních pomůcek, například brýlí, a před umístěním na celu jsou zadržení povinni podrobit se zbytečně ponižující osobní prohlídce. V neposlední řadě též policisté nejsou ochotni respektovat „*právo umístěné osoby podávat návrhy, podněty a stížnosti již v průběhu zajištění či zadržení, a taktéž nepodávají zadrženým alespoň jedno teplé jídlo*

⁵⁸ Zpráva VOP o činnosti za rok 2021. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2021/vyrocní-zprava-2021.pdf, s. 87.

⁵⁹ Zpráva VOP o činnosti za rok 2022. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2022/vyrocní-zprava-2022.pdf, s. 102

denně.“⁶⁰ Ombudsman usiloval o zajištění nápravy již v roce 2016, toho však nebylo dosaženo.

Vzhledem k malé součinnosti orgánů nadřízených uvedeným policejním oddělením se uvedené oblasti porušování práv zadržených staly předmětu zájmu kanceláře veřejného ochránce práv také v roce 2017. Tentokrát se ombudsman se svými pracovníky rozhodli zkontrolovat 47 policejních cel, přičemž v naprosté většině byli zadržení nuceni svlékat se do naha, nejsou prohlíženi osobami stejného pohlaví, jsou jim odebírány zdravotní pomůcky či nemají možnost získat úplné informace o svých právech a povinnostech. V mnoha případech nebyly tyto postupy ospravedlnitelné, a jejich průběh nebyl zaznamenán v písemné zprávě o průběhu zadržení. Ombudsman proto uvedené nedostatky „popsal v souhrnné zprávě z návštěv policejních cel a zaslal ji každému vedoucímu útvaru, při němž jsou zřízeny cely. Policejní prezident byl požádán o vydání interního pokynu k provádění osobních prohlídek, který by stanovil, za jakých okolností a jakým způsobem provádět osobní prohlídku.“⁶¹ Tento pokyn by představoval závaznou metodiku, sjednocující průběh zadržení a následných úkonů pro všechny policejní útvary.

Ombudsman se dodržováním práv zadržených věnoval také v následujících dvou letech. V roce 2021 se pracovníci veřejného ochránce práv rozhodli navštívit vícehodinové cely při pěti policejních útvarech, a taktéž dvě krátkodobé cely. Jejich pozornost byla zaměřena především „na způsob provádění osobních prohlídek před umístěním člověka do cely, odebírání zdravotních pomůcek nebo kamerového snímání prostoru toalety a umyvadla.“⁶² Z výroční zprávy vyplývá, že většina dříve zjištěných nedostatků již byla napravena.

Také v roce 2022 navštívil veřejný ochránce práv se svými pracovníky několik vícehodinových cel, a zaměřil se především na průběh osobních prohlídek, objekty, kterými jsou vybaveny prohlídkové místnosti, a též způsob, jakým je pro zadržené zajištěno soukromí při provádění hygieny. Taktéž zkoumali míru součinnosti policejních

⁶⁰ Zpráva VOP o činnosti za rok 2016. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2016/Vyrocní-zprava-2016_web.pdf, s. 65

⁶¹ Zpráva VOP o činnosti za rok 2017. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2017/Vyrocní-zprava-2017_web.pdf, s. 68

⁶² Zpráva VOP o činnosti za rok 2021. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2021/vyrocní-zprava-2021.pdf s. 87.

útvary, přičemž tyto poznatky předali policejnímu prezidentovi při osobním setkání. Diskuse s policejním prezidentem přinesla několik nových závěrů, včetně příslibu pravidelné kontroly nad dodržováním dohodnutých postupů. Nově též kancelář ombudsmana vytvořila „podcast, který přibližuje pobyt v policejní cele, práva lidí zajištěných a zadržovaných policií a činnost ochránce v této oblasti.“⁶³

2.2.3 Přínos VOP v zabezpečovacích detencích pro vězně

Pozornost veřejného ochránce práv se zaměřuje též na monitorování a ovlivňování situace v oblasti dodržování lidských práv ve věznicích. V roce 2015 navštívili pracovníci kanceláře VOP tři vězeňská zařízení, v nichž se zaměřili na kontrolu zacházení dozorců s vybranými vězni i na celkovou situaci v těchto zařízeních. Nevhodný přístup či přímo špatné zacházení bylo zjištěno ve všech sledovaných zařízeních. Nevhodné podmínky byly zjištěny také v oblasti materiálních podmínek, zajištění pomoci vězňům v případě menších zranění či celkově snížené dostupnosti zdravotní péče. Ombudsman byl schopen zasáhnout v případě naprosto nevyhovujících podmínek pro vězně, který trpěl těžkým zdravotním postižením, a který byl držen v nevyhovujících podmínkách. Muž měl již odpykánu větší část trestu a vzhledem k jeho zdravotnímu stavu bylo pravděpodobné, že by se konce výkonu trestu nemusel dožít. Teprve poté, co ombudsman vypracoval a doručil zprávu o situaci dotyčného vězně, začal se soud tímto případem zabývat a zprostil muže povinnosti vykonat zbytek trestu.⁶⁴

Zjištěné nálezy byly zohledněny také v připravované koncepci Ministerstva spravedlnosti, která se vztahovala k návrhu změn v oblasti vězeňství, provedených do roku 2025. Ombudsman především vyjádřil znepokojení nad aktuálním přístupem k trestní politice a s narůstajícím počtem vězňů v důsledku jejího uplatňování. Součástí zprávy kanceláře VOP se stal návrh „reformy systému poskytování zdravotních služeb ve věznicích, který trpí problémy s dostupností a kvalitou péče, což souvisí s nedostatkem lékařů motivovaných k práci ve věznicích.“⁶⁵ Pozornost ombudsmana se zaměřila také na

⁶³ Zpráva VOP o činnosti za rok 2022. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2022/vyrocní-zprava-2022.pdf, s. 102

⁶⁴ Zpráva VOP o činnosti za rok 2015. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2015/Souhrnna-zprava_VOP_2015.pdf, s. 72

⁶⁵ Zpráva VOP o činnosti za rok 2015. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2015/Souhrnna-zprava_VOP_2015.pdf, s. 72

provedení důkladnější analýzy přístupu vězeňských zdravotníků k jejich pacientům. Na základě jeho působení se podařilo obrátit pozornost příslušných institucí k problému nesprávného až ohrožujícího přístupu k vězeňským pacientům, a bylo možno soustředit se na vymezení kroků vedoucích k nápravě.

V následujícím roce již pracovníci kanceláře VOP spolu s ombudsmanem navštívili sedm věznic. Z jejich návštěv byla vypracována souhrnná zpráva, doručená zástupcům Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky a Ministerstva spravedlnosti. Na základě provedených šetření bylo potvrzeno, že vzhledem k nadměrnému počtu vězněných osob v českých věznicích je aplikace kroků, vedoucích ke zlepšení situace vězňů z hlediska sociální a zdravotní péče, velmi limitována. Pozitivní výsledky, které by měly plynout z dlouhodobé spolupráce vězňů s odbornými pracovníky, jsou nízké. Zástupci VOP zjistili nedostatky především v přílišné administrativě odborných zaměstnanců, nedostatečně fungujícím systému zdravotní péče a též k určité formě diskriminace vězňů v oblasti pracovních odměn, které za svou práci dostávají odsouzení zařazení do pracovního procesu.⁶⁶ Ombudsman upozornil ve své zprávě především na poslední z uvedených nedostatků, a jeho intervence podnítila určité změny.

K prokazatelným výsledkům však došlo teprve na počátku roku 2018, kdy byly odměny pracujících odsouzených skutečně zvýšeny. Důležitost tohoto kroku spočívá, jak ombudsman ve své zprávě zdůraznil, v motivaci odsouzených splácet své závazky již v době výkonu trestu. Zpráva ombudsmana o nedostatečné výši pracovního ohodnocení odsouzených též podpořila diskusi o navázání výše finančního ohodnocení odsouzených pracujících na výši aktuální minimální mzdy. Jak zdůrazňují mnohé studie, „*práce odsouzených je stále atraktivní pro soukromé zaměstnavatele a zvýšení odměn pomůže vězněným osobám splácet jejich závazky již v průběhu výkonu trestu.*“⁶⁷ Možnost splácet své dluhy představuje též významnou prevenci recidivy. Tento krok ze strany ombudsmana považují za důležitý. Pokud odsouzení zařazení do pracovního procesu budou dostávat adekvátní finanční ohodnocení za vykonanou práci, může je to v této práci více motivovat, že po propuštění nebudou jejich závazky tak velké. S čímž je nepochybně spojeno i opětovné začlenění do společnosti.

⁶⁶ Zpráva VOP o činnosti za rok 2016. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2016/Vyrocní-zprava-2016_web.pdf, s. 65.

⁶⁷ Zpráva VOP o činnosti za rok 2017. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2018/Vyrocní_zprava_2018.pdf, s. 76.

V témže roce provedl ombudsman kontrolu zabezpečovací detence, v níž jsou umístěny odsouzené osoby s psychiatrickou diagnózou. Zde bylo zjištěno nadměrné omezování svobody i u těch pacientů, u kterých pro tento krok nebylo zdravotní odůvodnění. Odsouzení strávili téměř celý den uzavřeni za mřížemi, přičemž na celách, oddělených mřížemi, byly vedeny také terapeutické a vyšetřovací rozhovory. Na základě analýzy dokumentů, které byly ombudsmanovi předloženy, bylo zjištěno, že stále více odsouzených je namísto ochranného léčení umístěno do zabezpečovací detence. Podmínky pro odsouzené v zabezpečovací detenci jsou však výrazně horší nežli v ochranném léčení. Proto ombudsman navrhl nejen vytvoření souhrnné zprávy, ale také osobní diskusi s odborníky, kteří by mohli situaci v těchto zařízeních změnit.⁶⁸

Také v roce 2019 dokázal ombudsman přispět ke zlepšení podmínek osob v zabezpečovacích detencích. Jedním z prvních kroků se stalo vydání publikace, v níž jsou shrnuta právní stanoviska ombudsmana, která vydal mezi lety 2010 až 2018 ve vztahu k problematice vězeňství. Zdůrazněny byly opět neoprávněné kroky k omezení svobody při lékařských vyšetřeních a nedostatečné finanční ohodnocení pracujících odsouzených. Ombudsmanovi se podařilo dosáhnout nejen navázání tohoto finančního ohodnocení na minimální mzdu, ale též stanovení minimální výše výdělků odsouzených jako polovinu minimální mzdy. Zároveň ombudsman zaměřil svou pozornost na postavení matek ve věznicích. Sledovaný případ, k němuž byl získán podnět k prošetření, se vztahoval na odloučení matky po porodu. V daném případě bylo potvrzeno nedostatečné vzdělání odborného personálu a nesprávný přístup k péči o matku a dítě, přičemž případ byl prošetřen pracovníky generálního ředitelství Vězeňské služby ČR. Zároveň byl upraven postup spolupráce mezi soudy a orgány sociálně právní ochrany dětí.⁶⁹

V témže roce přispěl zásah ombudsmana k řešení případu napadené, které se odehrálo mezi dozorcem a obviněným, přičemž následující dokumentace ze strany ošetřujícího lékaře nebyla dostatečná. Samotný zásah ze strany dozorců byl vyhodnocen jako nepřiměřený, a taktéž následný lékařský záznam byl prokazatelně neúplný.⁷⁰

⁶⁸ Zpráva VOP o činnosti za rok 2018. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2018/Vyrocní_zprava_2018.pdf, s. 77.

⁶⁹ Zpráva VOP o činnosti za rok 2019. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/dokument/2019/Vyrocní-zprava-2019.pdf>, s. 78-80.

⁷⁰ Zpráva VOP o činnosti za rok 2019. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/dokument/2019/Vyrocní-zprava-2019.pdf>, s. 80

Zaměstnanci kanceláře VOP prošetřili dostupné spisy, přičemž ombudsman následně vypracoval zprávu, dokládající nedostatečné zaznamenání stop násilí u napadeného. Daný případ byl postoupen soudu, a na základě zprávy ombudsmana byli dozorcí obžalováni. K prošetření se VOP dostal také případ neoprávněného použití donucovacích a omezujících prostředků při eskortě obviněného do zdravotnického zařízení. Ombudsman znovu zdůraznil, že „*o použití donucovacích prostředků a způsobech jejich použití při eskortě do civilního zdravotnického zařízení musí vězeňská služba rozhodovat vždy individuálně, zejména dle charakteru eskortované osoby, trestné činnosti, ze které je obviněna či za niž je odsouzena, dle tělesné konstituce a zdravotního stavu eskortované osoby, dle poznatků z průběhu výkonu vazby či trestu odnětí svobody a dle požadavku ošetřujícího lékaře.*“⁷¹ Nelze tedy tyto prostředky využít pouze z důvodu snadnější manipulace s vězněm či pro větší pocit osobního bezpečí. Ombudsman na základě své intervence také podnítl diskusi na toto téma mezi nadřízenými, pod které spadá konkrétní vězeňské zařízení.

Následující rok však prokázal, že intervence ombudsmana doposud nepřinesla trvalé změny v daných oblastech. I v roce 2020 byl k ombudsmanovi zaslán podnět k prošetření případu nadměrného použití omezovacích prostředků ve věznicích či odmítání možnosti setkat se s lékařem. Naprostá většina odsouzených nemá možnost setkat se s ošetřujícím lékařem bez přítomnosti dozorců, což odsouzeného odrazuje od případného sdělení jakýchkoliv podrobností o špatném zacházení ze strany dozorců. Ombudsman ve své zprávě opakovaně upozorňuje, že „*standardy prevence špatného zacházení vyžadují, aby příslušník policie či vězeňské služby nebyl při lékařských prohlídkách přítomen vůbec, respektive jen v případech, kdy o to lékař z bezpečnostních důvodů požádá, a i pak jen “na dohled”.*“⁷² Okolnosti, které by napadený mohl sdělit svému ošetřujícímu lékaři, byly zjištěny při rozhovoru s ombudsmanem, který vyjádřil znepokojení nad současnou praxí. Ve výsledné zprávě ombudsman znovu zdůraznil práva odsouzeného na soukromí při lékařském vyšetření.

Znovu byl taktéž prošetřován případ neoprávněného oddělení dítěte matky, který byl odůvodněn délkou trestu, který byl matce uložen. V současné době mohou být ve

⁷¹ Zpráva VOP o činnosti za rok 2019. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/dokument/2019/Vyrocní-zpráva-2019.pdf>, s. 81.

⁷² Zpráva VOP o činnosti za rok 2020. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2020/vy_roc_ni_zpra_va_2020.pdf, s. 85

vězení s matkami umístěny děti mladší tří let, přičemž délka trestu, který byl dané ženě uložen, přesahovala dobu, kdy by její dcera dosáhla stanovené hranice tří let. Proto byl matce zamítnut požadavek, aby její dcera, byť aktuálně pouze ve věku 17 měsíců, byla taktéž přijata do stejného zařízení. Otec dcery zemřel při autonehodě, a dcera by tedy musela být umístěna v dětském domově. Za řádnou péči ze strany matky se zaručily pracovnice sociálně-právní ochrany dětí, dětská lékařka i psychologka. Ombudsman ve své zprávě poukázal na ustanovení Úmluvy o právech dítěte, v němž je vymezeno primární právo na zajištění nejlepšího zájmu dítěte. Na základě intervence ombudsmana si matka podala novou žádost o umístění dcery do výkonu trestu s matkou, které již bylo vyhověno.⁷³

Rok 2021 přinesl v oblasti prošetřování situací ve vězeňských zařízeních určitou výzvu. Z důvodu pokračující nepříznivé situace epidemie COVID-19 byly osobní návštěvy v zabezpečovacích detencích různého typu omezeny, a proto byly dané případy sledovány formou online setkání v podobě videokonferencí s řediteli.⁷⁴ Mezi tyto případy bylo zařazeno monitorování podmínek výkonu trestu pro paraplegika, kterému nebyla zajištěna dostatečná rehabilitační péče. Taktéž mu bylo odpíráno využití kompenzačních pomůcek a častější využití sociálních zařízení z důvodu inkontinence. Vězeňské zařízení, do něhož byl paraplegik umístěn, taktéž nesplňovalo nároky na bezbariérový přístup, čímž byl dotyčný odsouzený výrazně omezen ve svobodě pohybu. Intervence ombudsmana podpořila přehodnocení situace odsouzeného a jeho přesun do jiné věznice s bezbariérovým přístupem. Zde byl odsouzenému zajištěn asistent, rehabilitační péče i program přizpůsobený jeho zdravotním podmínkám. Pracovníci věznice též spolupracují s externí neziskovou organizací, která odsouzenému zapůjčí kompenzační pomůcky.⁷⁵

I nadále byla pozornost zaměřena také na podmínky výkonu trestu, přičemž tentokrát byla pozornost zaměřena na pracovní podmínky odsouzených. Ombudsman monitoroval okolnosti, vedoucí ke vzniku pracovního úrazu, přičemž odsouzený, kterému se úraz stal, se neúspěšně domáhal náhrady škody za nemajetkovou újmu, která mu

⁷³ Zpráva VOP o činnosti za rok 2020. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2020/vy_roc_ni_zpra_va_2020.pdf, s. 88.

⁷⁴ Zpráva VOP o činnosti za rok 2021. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2021/vyrocní-zprava-2021.pdf, s. 83

⁷⁵ Zpráva VOP o činnosti za rok 2021. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2021/vyrocní-zprava-2021.pdf s. 86.

v důsledku pracovního úrazu vznikla. Ačkoliv zaměstnavatel zastával názor, že odsouzený nedostal výslovný pokyn k plnění těchto pracovních povinností, ombudsman došel k jinému názoru. Dle výsledků, uvedených v závěrečné zprávě, se za plnění pracovních úkolů považuje také „činnost konaná pro zaměstnavatele z vlastní iniciativy, pokud k ní zaměstnanec nepotřebuje zvláštní oprávnění nebo ji nevykonává proti výslovnému zákazům zaměstnavatele.“⁷⁶ Na základě intervence ombudsmana bylo docíleno potvrzení nároku odsouzeného na náhradu škody, přičemž mu bylo přiznáno plnění ve výši 80 % jeho nároku.

Činnost ombudsmana v roce 2022 zaměřila nejen na šetření konkrétních podnětů a provádění monitorovacích návštěv v uvedených zařízeních, ale též publikaci doporučení, závěrečných zpráv či odborných názorů na jednotlivé situace vztahující se k českému vězeňskému systému. Ombudsman navštívil pět vazebních věznic, a ve vydaných zprávách upozorňuje především na nezákonné zásahy do soukromí odsouzených například formou využívání kamerového dohledu i na sociálních zařízeních. Taktéž nebylo dostatečně zajištěno propojení pracovních nabídek pro odsouzené s těmi odsouzenými, kteří by tyto nabídky mohli přijmout.⁷⁷ Ombudsman především poukazyval na ztrátu zázemí z důvodu absence příjmu, což odsouzeným následně ztěžuje návrat do běžného života. Na základě intervence ombudsmana došlo k výraznému nárůstu počtu odsouzených, zařazených do pracovního procesu.

V neposlední řadě pak v tomto roce pracovníci kanceláře VOP přeložili aktualizovaná Evropská vězeňská pravidla, v nichž jsou obsaženy základní zásady pro oblast vězeňství, která jsou závazná pro všechny členské státy. I přesto, že se jedná o doporučení, členské státy je do svých systémů implementují formou právních norem.⁷⁸ Dále se ombudsman přičinil o vydání shrnující zprávy, v níž je zdůrazněno, že „Česká republika v oblasti vězeňství nenaplňuje mezinárodní standard zaznamenávání medicínských důkazů o špatném zacházení s lidmi zbavenými svobody, a nezřídka

⁷⁶ Zpráva VOP o činnosti za rok 2021. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2021/vyrocní-zprava-2021.pdf s. 87.

⁷⁷ Zpráva VOP o činnosti za rok 2022. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2022/vyrocní-zprava-2022.pdf, s. 97

⁷⁸ Zpráva VOP o činnosti za rok 2022. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2022/vyrocní-zprava-2022.pdf, s. 97

*nedodržení standardů vedlo k porušení práva vězně na účinné vyšetřování špatného zacházení.*⁷⁹ Na základě této zprávy byly vydány interní předpisy, upravující postupy vyšetřování těchto incidentů ve spolupráci s Generální inspekcí bezpečnostních sborů.

Závěr

Institut veřejného ochránce práv přinesl určitou změnu v dosavadním pojetí ochrany lidských práv. Možnost provádět dohled nad porušováním lidských práv z pozice nezávislého pozorovatele, a zejména nutnost s tímto pozorovatelem spolupracovat, vzbuzovala u mnoha státních i nestátních zřizovatelů zabezpečovacích detencí určité obavy. Vztah mezi zřizovatelem a jeho klienty byl do jisté míry narušen, a to i přesto, že tento vztah nebyl komplementární a klienti se v těchto zařízeních nacházeli v závislé či podřízené pozici. Případné porušení práv klientů bylo obvykle řešeno pomocí vzájemné domluvy, přičemž klienti pouze zřídka využívali možnosti soudních řešení.

Tato práce byla zaměřena na přínos role veřejného ochránce práv v zabezpečovacích detencích vybraného typu, především ve vězeňských zařízeních, policejních celách či v zabezpečovacích detencích pro cizince. Z analýzy výročních zpráv bylo zjištěno, že ochránce se zaměřoval nejen na prošetření specifických podnětů, ale též na monitorování aktuální situace v uvedených zařízeních. Prosadil změny například v možnosti být osobně přítomen při eskortě cizinců a podpořit tak zajištění jejich osobních práv. Dále se zaměřil na zachování práva odsouzených na dobré zacházení ze strany dozorců, na zajištění práva na soukromí či na návštěvu ošetřujícího lékaře bez přítomnosti dozorců. Období mezi lety 2015 až 2022, na které je tato práce zaměřena, znamenalo také pozitivní změnu v oblasti výše finančních odměn pro odsouzené v pracovním procesu. Možnost získat adekvátní výplatu jim usnadňuje splacení finančních závazků z období před výkonem trestu, a snižuje riziko jejich recidivy. V neposlední řadě přispěly intervence ombudsmana také ke snížení počtu ponižujících prohlídek nově přijatých odsouzených ze strany dozorců. Dle mého názoru vykonává institut ombudsmana velice důležitou úlohu v oblasti ochrany lidských práv tam, kde se osoby nachází ve znevýhodněném postavení. I přestože jsou jeho pravomoci do značné míry omezeny, přinesl institut VOP v oblasti detencí mnoho pozitivních změn.

⁷⁹ Zpráva VOP o činnosti za rok 2022. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2022/vyrocní-zpráva-2022.pdf, s. 98

Na základě studia dostupných materiálů tak bylo potvrzeno, že institut veřejného ochránce práv si mezi veřejností i mezi provozovateli soukromých i státních zařízení získal potřebný respekt a autoritu, umožňující ochránci využít všech svých zákonných pravomocí. Součinnost s orgány státní správy již není nutné vymáhat, a zástupci veřejné i soukromé správy jsou přístupni jednání o změnách v systému provozu detenčních zařízení. I přes dosažené úspěchy však není dosaženo potřebných změn, a proto je činnost ombudsmana v české společnosti i nadále nezastupitelná.

Použité zdroje:

Antidiskriminační zákon. (online) Sbírka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198>

BENEŠ, Pavel. 2015. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/uprchlici-kteri-prosli-detenci-chteji-na-cesko-co-nejrychleji-zapomenout-126609>

CHAMRÁTHOVÁ, Anna. Překryv působnosti veřejného ochránce práv a státního zastupitelství v oblasti kontroly detenčních zařízení. Rigorózní práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2019.

CHAMRÁTHOVÁ, Anna a kol. Zákon o veřejném ochránci práv. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598.401-2

CRHA, Lumír. Dozor státního zastupitelství nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, zabezpečovací detence a ochranná nebo ústavní výchova. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, 2016

Jak probíhá šetření? (online) Webové stránky Kanceláře ombudsmana, 2023. Dostupné z: [Jak probíhá šetření? | Ombudsman \(ochrance.cz\)](http://www.ombudsman.cz/jak-probihaj-setreni)

Kolektiv autorů. Odborníci na lidská práva z Evropy zamíří do Brna. Rozšíří se kompetence ombudsmana? (online) Webové stránky Česká justice, 2023. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/09/odbornici-na-lidska-prava-z-evropy-zamiri-do-brna-rozsiri-se-kompetence-ombudsmana/>

Kolektiv autorů. <https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/prohlednete-si-prvni-detencni-ustav-pro-nebezpecne-pachatele-s-psychickymi-poruchami--ktery-podstatne-zvysi-ochranu-spolecnosti-34164/#>

LANGÁŠEK, Tomáš. Role veřejného ochránce práv v oblasti lidských práv. In: ZDRAŽILOVÁ, Petra, KRIŠOVÁ, Dagmar. 15 let činnosti veřejného ochránce práv. Sborník z mezinárodní konference. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2015. ISBN 978-80-87949-21-4

POLICAR, Radek. Zdravotnická dokumentace v praxi. Praha: Grada 2010.

Kolektiv autorů. Zpráva o stavu lidských práv za rok 2015: Česká republika. (online) Úřad pro demokracii, lidská práva a pracovní záležitosti Ministerstvo zahraničí USA, 2016. Dostupné z: <https://cz.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/22/2017/03/HRR-2015-CZECH-CZE.pdf>

KŘEČEK, Stanislav. Věznice. (online) Webová stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/letaky/veznice/veznice.pdf>

KŘEČEK, Stanislav. Budoucnost ombudsmana – zamyšlení nad aktuálními problémy. In: ZDRAŽILOVÁ, Petra, KRIŠOVÁ, Dagmar. 15 let činnosti veřejného ochránce práv. Sborník z mezinárodní konference. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2015. ISBN 978-80-87949-21-4

PROCHÁZKA, Tomáš. 2007. Zabezpečovací detence. Státní zastupitelství, Praha: Novatrix, roč. 2007, č. 6, s. 15.

SZÉKELY, László. Úloha ombudsmana ve společnosti. In: ZDRAŽILOVÁ, Petra, KRIŠOVÁ, Dagmar. 15 let činnosti veřejného ochránce práv. Sborník z mezinárodní konference. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2015. ISBN 978-80-87949-21-4.

SLÁDEČEK, Vladimír. Zákon o veřejném ochránci práv. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN+, s. 978-80-7400-158-1

ŠIMŮNKOVÁ, Monika. Zařízení dětské psychiatrie. Zpráva z návštěv v zařízeních 2022,

ŠABATOVÁ, Anna. Ombudsman a lidská práva. Brno: Nakladatelství a vydavatelství Alex Čeněk, 2008. ISBN

Zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv, c aktuálním znění. (online) Sbirka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-349>

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence, v aktuálním znění. (online) Sbirka zákonů online, 2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-129>

Zpráva VOP o činnosti za rok 2015. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2015/Souhrnna-zprava_VOP_2015.pdf

Zpráva VOP o činnosti za rok 2016. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2016/Vyrocní-zprava-2016_web.pdf

Zpráva VOP o činnosti za rok 2017. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2018/Vyrocní_zprava_2018.pdf , s. 76.

Zpráva VOP o činnosti za rok 2018. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2018/Vyrocní_zprava_2018.pdf

Zpráva VOP o činnosti za rok 2019. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/dokument/2019/Vyrocní-zprava-2019.pdf> , s. 81.

Zpráva VOP o činnosti za rok 2020. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/2020/vy_roc_ni_zpra_va_2020.pdf

Zpráva VOP o činnosti za rok 2021. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2021/vyrocní-zprava-2021.pdf

Zpráva VOP o činnosti za rok 2022. (online) Webové stránky veřejného ochránce práv, 2023. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2022/vyrocní-zprava-2022.pdf

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o institutu veřejného ochránce práv se zaměřením na jeho činnost a následný vývoj ochrany v oblasti zabezpečovacích detencí. Práce je členěna na dvě hlavní části. Úvodní část pojednává detailněji o instituci veřejného ochránce práv, popisuje rozsah pravomocí, které má tato instituce k dispozici, a rovněž se zabývá právními předpisy, jež upravují činnost instituce ombudsmana.

V další části se práce zaměřuje na kompetence VOP v oblasti zabezpečovacích detencí a na jeho přínos v tomto specifickém prostředí v letech 2015–2022. Práce dále zkoumá, jak VOP přispívá k ochraně práv osob umístěných v detenčních zařízeních, a to jak v případě cizinců, tak i vězňů a osob zadržených v policejních celách.

Klíčová slova: veřejný ochránce práv, ochrana práv, zabezpečovací detence, kontrola, kancelář veřejného ochránce práv, práva cizinců, práva vězňů, kontrola

Abstract

The bachelor thesis deals with the institution of the Public Defender of Rights with a focus on its activities and the subsequent development of protection in the field of protective custody. The thesis is divided into two main parts. The introductory part deals in more detail with the institution of the Ombudsman, describes the scope of the powers available to this institution and also deals with the legal provisions governing the activities of the ombudsman institution.

In the next part, the thesis focuses on the competences of the ombudsman in the field of security detention and its contribution in this specific environment in the period 2015-2022. The thesis further examines how the ombudsman contributes to the protection of the rights of persons placed in detention facilities, both in the case of foreigners and prisoners and persons detained in police cells.

Keywords: ombudsman, protection of rights, security detention, control, ombudsman's office, rights of foreigners, rights of prisoners, control